

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Types of Ethical Theory by James Martineau, D.D., L.L. D. Principal of Manchester New College, London. Oxford at the Clarendon Press MDCCCLXXXV. Nagy octavo pp. I—XVII s 1—225. E czim alatt közelebről egy rendkívül becses munka jelent meg az angol könyvpiacon két kötetben. Egy hoszsu élet gazdag eredménye az. Plato köztársaságát utolsó éveiben írta meg. Angliának emez egyik legkitünőbb bölcseleje is nem sietett jelen műve közreadásával, habár arra megvolt az anyag. Munkáját 80-ik esztendejének betöltésével adta át a közhasználatnak. Érett gondolatok bevégzett, mesteri formában, mit e mű tartalmaz. Butler híres „Beszédei“ (Sermons) óta egy ethikai művet sem fogadtak Angliában oly ünnepléssel, mint a Dr. Martineau-ét. Mintha meglátszanék, hogy szerző a Franciaországból kiűzött huguenották ivadéka, oly gyönyörű, művészi stylben ír; az anyag feldolgozásában pedig egy német alaposságával tűnik ki.

A mű az ethikai főbb elméleteket ismerteti történelmi egymásutánban — bírálva a maga álláspontjáról, mely a pszichologiai ethika. Az ethikai elméleteket két nagy osztályba sorozza: I. A nem-pszichologiai elméletek: 1.

ítélhetésére a vizsgálószékek az egész ekklezsiát szemlére kellene állítani. Az már aztán csakugyan szomorú állapotra mutatna, ha az ekklezsiáknak nem volnának tanügyi actái, kimutatásai, melyekből az iskolalátogatásról tájékoztat leheszen szerezni. Hiszszük azonban, hogy ez nem így van. Hanem ezeket hagyjuk. A mikre mi főleg megjegyzést kívánunk tenni, azok elvi dolgok, a melyekben tiltakozó szavunkat kell felemlenünk. A belső emberek választására vonatkozó törvényt eltörölni s a püspököknek ideiglenes kinevezési s a főtanácsnak megerősítési jogot adni — ezt óhajtja K. S. ur. No ebből ugyan nem kér sem püspök, sem főtanács. Elég volt csaknem két száz esztendő a K. S. ur által óhajtott törvény megpróbálására. Annyi vizsályt, torzalkodást nem látott egyházunk, a belső emberek hivatalba helyezésénél, mint az alatt az idő alatt, míg e törvény fenállott, míg végre az 1845-ki Homorod-Almászon tartott zsinat megszabadította egyházunkat e nyomoruságos törvénytől. S annál inkább kell tiltakoznunk az ellen, mert egy oly törvényhez, mely az ekklezsiákat választási joguktól egészen megfosztaná, egy liberalis egyház nem járulhat. Sem pedig ahoz, hogy a papok állami hivatalnokoknak tekintessenek, az államtól huzzák fizetésüket. Egyházunk egész történelme, jól felfogott jelen és jövő érdeke ellentmondanak ily tervelésnek, mely különben is államunk mai pénzügyi viszonyai közt számításnak sem válik be. De nemcsak az önállóságra való tekintet, hanem annak a meggondolása is, hogy az egészen más viszonyt teremtene a pap és hívei között, mint a milyen eddig volt és pedig a közszellemre és közös munkálkodásra éppen nem alkalmasabbat, s annak a meggondolása, hogy azzal az önfenntartásról lemondva, egyszersmind egy erősséget, hatalmat adnánk fel, azt a melyet az önerő fölemelő tudata nyujt — mindez óva kell hogy intsen minden oly combinatiótól, mely belső embereink anyagi helyzetének kérdését állami uton akarja megoldani. A helyett hogy ily tervekkel foglalkoznánk, sokkal jobban használjuk fel időnket, ha saját forrásaink értékesítésére gondolunk, melyeket nemsokára gyarapítani fog a nagyemlékü báró Baldácsy alapítványa is.

Szerk.

metaphysikai. 2. physikai; II. Psychologiai elméletek: 1. idiopsychologiai. 2. hetero-psychologiai. A metaphysikai ismét: I. Transcendental, melyet legkiválóbb képviselőjében Platoban mutat bé; 2. Immanent Descartes, Malebranche és Spinozában; a physikai elméletet Comte rendszerében. Ezeknek ismertetése teszi az I. kötetet. A II. kötetben, a saját ethikai elméletét fejti ki az Idiopsychological Ethics-ben, mint intuitív moralista. A művet a hetero-psychologiai theoriák: utilitarian stb. tárgyalása zárja be. A mű, mint maga mondja, se nem történelem, se nem rendszer, hanem mindkettőből egy kicsi. Ha kifogásokat lehet is tenni ellene egy vagy más szempontból, a minthogy némely bírálói tettek is, de az kitünő, nagy mű, minek elismerésében minden bírálója osztatlanul egyezik. A mű ára: 10 ft.

Emlékbeszéd Nagy Péter erdélyi evang. reform. püspök és kir. tanácsos felett. Irta és elmondotta az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése alkalmával az állandó igazg.-tanács által elrendelt és 1885. máj. 28-án a bel-farkas-utczai templomban megtartott gyászünnepélyen Szász Gerő kolozsvári első pap és esperes. Kolozsvárt, „Magyar Polgár“ könyvnyomdája. 1885. Az erdélyrészi ev. ref. egyházkerület néhai nagy püspökének emlékéhez méltó, lendületességgel s szép nyelven irt beszéd. Az elhunyt jellemét, megkapólag domborítja ki szerző, jól festett történelmi háttért is használva. E beszédje iónak legkitünőbb szóközi alkotásai közé sorozható.

Olvasókönyv az elemi népis kolák III—IV. osztályai számára. Szerkesztette Dezső Lajos. Kiadja a „Sárospataki Irodalmi Kör“ a főiskola költségén. Sárospatak 1885. A Sárospataki Irodalmi Kör az utóbbi pár évben több tankönyvet adott ki és el kell ismerni jól szerkesztett tankönyveket. Ilyen a kezünk alatt levő is, melyet tanítóink különös figyelmébe ajánlunk. A könyv szerkesztésénél a kedély és nyelvképzés s a népies nyelvkincs birtokába való bevezetés tartatott szem előtt. A két osztály tananyaga, tekintettel az osztatlan iskolára, nincs külön választva, de a bevezetésben meg van jelölve, hogy mely darabok használandók a III-ik s melyek a IV-ik osztályban. Ára kötetlen 53, kötve 60 kr.

Centralismus a magyar ev. reformált egyházban. Irta: Szabadelvü. Baja 1885. A magyar ev. ref. egyház alkotmány-szervezetét taglalja, melyről azt mondja, hogy ha nem is centralismus, de centralisticus. Ára 80 kr.

KÜLÖNFÉLÉK.

Báró Baldácsy Antal-féle protestáns alapítvány.

A tulajdonos 10 ev. ref. és evangelicus, meg az unitárius egyházkerületek meghatalmazottjai f. évi május 14-én tartották rendes közgyűlést.

A gyűlés lefolyásáról felvett jegyzőkönyvből megnyugvással látjuk, hogy az alapítványra vonatkozó, együtt 15 pontban tárgyalt kérdések közegyetértéssel intéztettek el az igazgatóság jelentésének alapján.

Legörvendetesebb a 14. pontban foglalt azon intézkedés, mely sze-